

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

Seminární práce do kurzu:
Metody a techniky pedagogického výzkumu
Rozbor výzkumu

Barbora Ficková
učo:85662
Soc. pg. a poradenství

V Brně dne 14.5.2004

Název výzkumu: Zábrany v učení

**Autoři výzkumu: Zuzana Hajd Moussová
Marie Hoffmanová
Jarmila Novotná**

Úvod:

Článek nás seznamuje s výsledky zkoumání překážek, které mohou bránit v efektivním studiu zvláště u dospělých studentů. Výskyt zábran a jejich podoba byly zjišťovány v souvislosti s využíváním specifické metody CLIL, a to jak u pregraduálních, tak i postgraduálních studentů a kontrolní skupiny.

CLIL-Content and Language Integrated Learning-je široký termín, který označuje výuku nějakého z neязыkových všeobecně vzdělávacích předmětů prostřednictvím cizího jazyka (matematika v anglickém jazyce)

Výuka má dva cíle: jeden se vztahuje k příslušnému tématu nebo předmětu a druhý se vztahuje k cizímu jazyku.

Dospělý člověk se při systematickém učení setkává s řadou problémů-důvody jsou různé. nejzávažnější jsou vnitřní problémy, které si učící se mnohdy ani neuvědomuje, důležité je i to, jak na ně jedinec reaguje. Výskyt zábran si vyžaduje pozornost, hlavně výskyt zábran afektivních, které přímo zasahují i do kognitivních procesů.

Autorky výzkumu vychází především z monografie "Teaching adults" A. Rogerse, která se zabývá výukou dospělých a zaměřuje svou pozornost na zábrany.

Rogers uvádí tyto kategorie zábran:

Kognitivní zábrany-nově nabyté vědomosti jsou začleňovány do kognitivních kategorií, které byly vytvořeny v průběhu předchozího učení

-nové a staré poznatky jsou v rozporu a) předchozí vědomosti mohou působit přímo jako blokáda

b) mohou zapříčinit

vytváření mylných konceptů

Afektivní zábrany-strach a) ze selhání v očích ostatních, učitele nebo sebe sama

b) neochota pracovat neobvyklými metodami

c) obava z neurčitosti, obava pracovat s hypotézami

d) potřeba vědět, co je pravda

e) nejistota úspěchu

-úzkost a) obava ze zveřejnění vlastních "nedostatečných" znalostí

b) strach ze zvládnutí nároků

c) obava ze zesměšnění

Příčiny afektivních zábran u dospělých studujících dle Rogerse mohou být :

- změny způsobené věkem (paměť, únava, pozornost)

- negativní sebepojetí
- příliš vysoké nároky na sebe, příliš pozitivní obraz druhých

Zkoumaný vzorek:

Dvě skupiny v kurzu CLIL-učitele v praxi a studenty učitelství
Pro zjištění vlivu metod CLIL autoři srovnávali se stejně složenou skupinou, která tímto kurzem neprochází:

Studující v kurzu CLIL:

studenti CLIL-11 studentů pregraduálního studia (4 muži, 7 žen)

učitelé CLIL-19 studentů postgraduálního studia (4 muži, 15 žen)

Kontrolní skupina:

studenti-19 studentů pregraduálního studia (ženy)

učitelé-18 studentů postgraduálního studia (ženy)

Všichni respondenti jsou studenty různých typů studia Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.

Metoda výzkumu:

Autoři použili metodu nedokončených vět, které umožňují volné vyjádření respondentů a následnou kvalitativní analýzu dokončování nabídnutých podnětových začátků vět.

Jako druhý důvod pro volbu semiprojektivní metody uvádějí autorky snahu co nejméně ovlivnit výpovědi respondentů.

Průběh zpracování výsledků:

Při kvalitativním zpracování výsledků byly vytvořeny kategorie odpovědí dle konkrétní podoby získaného materiálu. Nalezené kategorie z části odpovídaly kategoriím afektivních zábran, uváděné Rogersem, některé kategorie se naopak neobjevily, proto nebyly do schématu vytvořeného autorkami výzkumu zařazeny, ale jak uvádí autorky, to nemusí znamenat, že by u respondentů neexistovaly, spíš se nepodařilo je použítou metodou odjavit.

Ukázalo se, že se některé Rogersovy kategorie v odpovědích překrývaly a nebylo možné jednoznačně rozhodnout, do jaké kategorie odpovědi patří.

Odpovědi byly analyzovány pouze z hlediska vnitřních afektivních a vnějších zábran, jejich příčin a důsledků.

Na základě výsledků bylo vytvořeno následující schéma kategorií:

Vnitřní zábrany-strach ze selhání či z nezvládnutí nároků

-nejistota úspěchu

Příčiny-změny způsobené věkem

- negativní sebehodnocení
- příliš vysoké nároky na sebe nebo příliš pozitivní obraz druhých
- únava

Vnější zábrany-nedostatek času

- osobní a rodinné problémy

Příčiny-neschopnost organizovat čas

- nedostatek klidu

Důsledky zábran v učení-problémy koncentrace pozornosti

- problémy paměti
- problémy nedostatku motivace
- potřeba úniku

Výsledky analýzy nedokončených vět:

Skupina CLIL

Analýza odpovědí studentů:

Celkem odpovídalo 11 studentů pregraduálního studia, z toho 4 muži a 7 žen.

- vnitřní zábrany:objevoval se strach ze zvládnutí nároků a možného selhání, některé odpovědi bylo možno chápat jako nejistotu úspěchu.

Mezi příčinami se nejčastěji v nejrůznějších podobách objevovalo negativní sebehodnocení.Bylo možno najít pozitivnější obraz druhých v porovnání se sebou samým.Jako příčina se u této skupiny objevovala také únava, naopak obtíže způsobené věkem ani ne.

- vnější zábrany:U této skupiny se z vnějších zábran objevovalo relativně málo problémů, uváděli hlavně nedostatek času, jako další příčinu uváděli respondenti neschopnost organizovat si čas a poměrně málo bylo odpovědí, které se týkali osobních a rodinných problémů.
- důsledky zábran v učení:byly poměrně četné z nichž se nejčastěji objevoval problém motivace a jejího nedostatku, dále také problémy pozornosti a to se objevovaly buď přímo, nebo jakoneschopnost dát se do studia, když je to zapotřebí.Řada odpovědí neznačovalo, že na stres způsobený studiem reagovali studenti únikem.

Analýza odpovědí učitelů:

Celkem odpovídalo 19 respondentů, z toho 4 muži a 15 žen.

- vnitřní zábrany:nejvýraznější charakteristikou této skupiny byla únava.Za výraznou příčinu většina respondentů uváděla změny způsobené věkem.Vyskytovalo se také, ikdyž ne moc výrazně negativní sebehodnocení a

stejně zřídka i vysoké nároky na sebe sama nebo příliš pozitivní obraz druhých. Objevoval se také strach z nezvládnutí nároků, ale byly to pouze jednotlivé odpovědi, které nebylo možno považovat za charakteristický znak této skupiny.

- vnější zábrany: nejčastěji zmiňovaným problémem byly osobní a rodinné problémy. Dále pak nedostatek času a nedostatek klidu
- důsledky zábran v učení: nejčastější byly opět odpovědi, které vyjadřovaly potřebu úniku. Objevil se i problém motivace, ale tento typ reakcí byl vyvážen stejným počtem odpovědí vnímající studium jako pozitivní motivaci. Nejméně byly uvedeny potíže s pamětí a pozorností.

Skupina kontrolní

Analýza odpovědí studentů

Celkem odpovídalo 11 studentek pregraduálního studia.

- vnitřní zábrany: Především se objevovalo negativní sebepojetí. Další zábranou byl strach ze selhání a dále pak strach z nezvládnutí nároků. V porovnání s ostatními se problém vysokých nároků na sebe příliš nevyskytoval a poměrně zřídka studentky uváděly únavu. Problém věku se u této skupiny nevyskytoval.
- vnější zábrany: nejčastěji uváděný byl nedostatek času, dále osobní a rodinné problémy. Další příčinou byl nedostatek klidu a neschopnost si organizovat čas.
- důsledky zábran v učení: Možné důsledky zábran v učení byly nejčastěji způsobeny nedostatkem motivace. Respondentky dále zmiňovaly problémy pozornosti naopak od problémů paměti. V souvislosti s motivací se u této skupiny objevila zajímavá kategorie odpovědí, kterou lze interpretovat jako potřebu smysluplného učení - pro studentky je obtížné učit se něco, co podle nich není užitečné.

Analýza odpovědí učitelů

Celkem odpovídalo 18 studentek doplňkového pedagogického studia.

- vnitřní zábrany: hlavními zjištěnými znaky byl strach ze selhání a strach z nezvládnutí nároků. Objevovala se i nejistota úspěchu. Jeden z největších problémů byly změny způsobené věkem. Objevovalo se i negativní sebehodnocení v menší míře i únava. Ale na rozdíl od ostatních skupin se objevovala jedna z nezahnutých Rogersových kategorií a to obava ze zesměšnění.
- vnější zábrany: nejčastěji byla uváděna kategorie osobních a rodinných problémů, poměrně často byl zmiňován problém nedostatku času, jako i neschopnost organizace času. V odpovědích této skupiny byla další specifická kategorie problémů, které byly sice osobní, ale netýkali se strachu z nezaměstnanosti.
- důsledky zábran v učení: nejčastější reakcí byla opět potřeba úniku, ať už v podobě touhy mít problémy za sebou nebo představy dovolené či prázdnin nebo v podobě přání dělat si pouze, co chci. Dalším výrazným problémem byla koncentrace pozornosti a nedostatek motivace. Na druhou stranu nebyly zmíněny problémy s pamětí.

Diskuse

Ve výzkumu dále následuje diskuze, ve které jsou opět zhodnoceny výsledky ne z pohledu jednotlivých skupin, ale z pohledu jednotlivých kategorií.

Závěr

Autorky v závěru uvádí, že celkově by se dalo říci, že z výsledků vyplývá pozitivní vliv CLIL především na motivaci ke studiu. Uvádí, že řada shod v jednotlivých skupinách spíše způsobena bližším věkem a podobnou situací. Studium pomocí metod CLIL tak i při přetrvávající existenci vnějších problémů může přispět k jejich překonávání.

Mé hodnocení

Hned ze začátku mě zaujal zkoumaný vzorek. Mám pocit, že výzkum měl mít širší záběr- autorky se dotazovaly malé skupiny respondentů, navíc samy v závěru uvádí, že shodné odpovědi u všech skupin jsou způsobeny blízkým věkem a podobnou situací, tak měly zaměřit výzkum na odlišnější skupiny.

Dále při čtení výzkumu mi přišla kapitola výsledků nedokončených vět poněkud nepřehlednější s nejasnými závěry, mnohem efektivnější byla kapitola diskuse, kde došlo k přímému srovnání jednotlivých skupin respondentů z hlediska daných kategorií. Navíc obě kapitoly dle mého názoru obsahují stejné informace i když z jiného pohledu, přišlo mi zbytečné je oddělovat, myslím si, že by bylo efektivnější provést zhrnutí najednou.

Jinak bych řekla, že úvod a vysvětlení, čeho se výzkum týká a k čemu směřuje bylo velmi dobře objasněno v začátku.